

dividuelle forestillinger kan afbøje den enkeltes tilbøjelighed til at handle i overensstemmelse med statens anvisninger. Men også, hvordan strukturelle indgreb i netop afskeds- og sorgprocesser kan skabe en følelse af ambivalens, hvor man som individ skal gøre krav på ens eksistensberettigelse allerede inden, man har gennemført overgangsriterne. Ved at lokalisere nogle af disse udfordringer i konteksten af min families oplevelse og derved undersøge og tænke disse restriktioner igennem ift. en af livets særlige overgange, nemlig begravelseshandlingen, har vi i denne artikel undersøgt vigtigheden af at kunne udtrykke, bevare og (gen)skabe de mange betydningsfulde relationer, som vi lever med og lever videre med – og hvordan ritualer, som begravelse, er med til at sikre lige netop disse. Derudover har vi kigget på, hvordan moralske udfordringer kan animere en individuel stillingstagen og etablerer et beslutningsrum, som ikke nødvendigvis altid er i overensstemmelse med samfundets dagsorden, men som i stedet gør os til aktive medskabere af det liv vi lever, det gode liv vi forestiller os – også i døden.

Om forfatterne

Kenni Hede, Bachelor of Science (BSc) i Antropologi, stud.scient.anth. i Visuelantropologi på Aarhus Universitet.

Hanne Bess Boelsbjerg, cand.mag. religionsvidenskab, ph.d. IST, Syddansk Universitet. Post doc. på Interacting Minds Centre, Aarhus Universitet i projektet 'Borderlands of living'. I sin forskning fokuserer hun på bestemmelse af bevidsthed, medicinsk kultur, etniske minoritetspatienter, eksistentielle overvejelser og spirituelle behov blandt døende.

Når konspirationsteori bliver til konspiration

Søgen efter sandhed i en krisetid

Af Malthe Lehrmann

Hvad gør man, når man ikke længere stoler på sine politikere og føler sin ytringsfrihed og personlige frihed frataget af et system, der misinformerer, undertrykker og regulerer befolkningen med frygt?

Denne artikel handler om, hvordan levedækkelse i Danmark oplever og erfarer COVID-19 pandemiens politiske slagside, og om hvordan disse samfund konspirerer mod det danske demokrati og den offentlige, politiske debat. Deres håb er, at det på den anden side af krisen vil blive muligt at opbygge et mere demokratisk Danmark – et frit og åndeligt fællesskab, som gennem øget bevidsthed og oplysning vil opbygge et stærkere immunforsvar og samtidig udstille politikernes, medicinalindustriens og teleselskabernes totalitære og frihedsindskrænkende regulering.

Pandemier skaber usikkerhed og ugenomsigtighed

COVID-19 virussen er blevet skabt i et kinesisk laboratorium som et biologisk våben mod USA. 5G netværkets udbredelse har svækket vores immunforsvar, hvilket har gjort det nemmere at transmittere smitten. Bag hele udviklingen af COVID-19 sidder Bill Gates klar med et vaccineprogram med henblik på at indsætte nano-chips til at kontrollere klodens befolkning.

I de første 2 uger af COVID-19 pandemien, hvor Danmark lukkede ned og resten af verden stod overfor en hidtil ukendt virus, kunne man på sociale medier såsom Youtube, Twitter, 4chan og Facebook finde flere teorier som ovenstående om, hvordan COVID-19 var opstået, og hvem der bar skylden for dens spredning til resten af verden. I kølvandet på medieoversvømmel-

sen af mulige forklaringer på COVID-19 gik den danske statsminister Mette Frederiksen d. 11. marts 2020 på talerstolen med sit hold af eksperter og erklærede landet for nedlukket med henvisning til myndighedernes anbefalinger. Hun talte for et samlet Danmark, som skulle stå sammen hver for sig ved at holde afstand og ved at lytte til regeringens retningslinjer. Borgerne samlede sig om omkring en række adfærdsmæssige reguleringer, som vi ikke har set siden besættelsestidens udgangsforbud. I ugerne efter d. 11. marts blev der på de sociale medier udvekslet billeder og videoer af danskernes eksemplariske evne til at spritte af og holde afstand og samtidig fastholde det gode danske humør og fællesskab med fællessang og nabo-skåle på tværs af hække, balkoner og gårdhaver udover det danske land. På mange måder lod det danske "vi" til at trives i denne krisetid. De mere kritiske røster var forbeholdt aktører i andre lande, der stod overfor en radikal anden virkelighed end den danske. Lande hvor staten ikke havde formået at handle lige så resolut som den danske, og hvor befolkningen ikke rummede den samme pligttopfyldende accept af adfærdregulering som i Danmark. Skepsis og konspirerende kritiske røster var derfor svære at finde i Danmark i de første uger efter nedlukningen, hvor oppositionspartierne og den danske offentlighed bakkede bredt op om regeringens styring og håndtering af COVID-19 krisen.

I antropologien er konspirationsteorier ofte blevet koblet til et særligt fokus på rationalitet og på forholdet mellem viden og tvivl. I bogen *Transparency and Conspiracy: Ethnographies of Suspicion in the New World Order* fra 2003 forstår Todd Sanders og Harry G. West konspirationsteorier som en moderne form for skabel-

se af mening, der bliver til som svar på en mere og mere ugennemskuelig verden. De mener, at konspirationsteorier opererer på samme måde som overtro, myter, rygter og okkulte fænomener, fordi de alle er måder at etablere en oplevelse af gennemsigthed, og dermed sikkerhed. På trods af deres forskelligheder i specifikke sociale og historiske kontekster, deler såvel konspirationsteorier som diverse former for overtro, myter m.m. den samme form for meningskabelse. Det, som der adskiller konspirationsteorier fra de andre typer af meningskabelse, er, at konspirationsteorier forklarer *en del* af verdens indretning modsat verden *i sin helhed*. Konspirationsteorier kan endvidere siges at overskride økonomiske, etiske og geografiske grænser. Dette kan for eksempel ses i måden, konspirationsteorier om COVID-19 sammenkæder ideer om hemmelige laboratorieforsøg i Wuhan med 5G-netværkets udbredelse i Europa, til ideer om intentionerne bag Bill Gates indsats i forhold til vaccinfremstilling. Som virussen selv, så spreder konspirationsteorier sig ved hele tiden at inddrage nye elementer, som ifølge dem der spreder dem, er usynlige for offentligheden, og som derfor kræver en afdækning. Dette forhold sammen med overstående søgen efter mening leder Sanders og West til den konklusion, at vi i dag er vidne til en global tilstand, hvor forskellige reaktioner på aktuel politisk ugennemskuelighed bliver mere og mere prominent, eksempelvis udtrykt gennem konspirationsteori.

Rosemary Coombe har på lignende vis argumenteret for, at konspirationsteorier er knyttet til en "post-moderne forestillingsevne" stimuleret af en følt fremmedgørelse fra samfundet, idet produktionen af varer er blevet "usynlig" for forbrugeren (Coombe 1997). I den postmoderne tidsal-

der bliver tings betydning tomme betegnelser, som kan udfyldes af stort set, hvad det skulle være, fordi de er blevet de-kontekstualiserede symboler, der kun refererer til sig selv, snarere end produktionens oprindelse. Dette åbner ifølge Coombe for, at vi som forbrugere i samfundet reetablerer symboler i nye mytiske oprindelser. Konspirationsteorier kan med andre ord ses både som et produkt af en postmoderne social virkelighed og som et diskursivt, eller med Coombe's ord, et mytologisk forsøg på at genetablere en form for tabt virkelighed; et mulighedsrum, hvor folk kan lede efter og investere i deres egen mening.

Jeg har indtil videre forsøgt at skitsere to mulige forklaringer på konspirationsteoriens tilblivelse som en form for meningskabende praksis og refleksion over en verden, hvis politiske og økonomiske processer bliver mere og mere ugennemsigtige. Perspektiver, der har sine rødder i en bestemt modernistisk læsning af verden. Min pointe med at inddrage disse teorier om konspirationsteorier, og hvad de er en reaktion på, er, at de synes at kunne belyse sider af reaktionerne på den nuværende uvisse COVID-19 situation. Reaktionerne tæller et utal af forklaringer, der på den ene eller anden måde forsøger at gennemsigte, hvordan verden så pludseligt kunne blive ramt af en pandemi, ved at reflektere over de mange uvisheder, den har bragt med sig. Det instrumentalistiske perspektiv som Coombe, Sanders og West introducerer til at forklare konspirationsteoriens fremkomst, hviler altså på forholdet mellem tvivl og viden, hvor konspirationsteorier folder sig ud som en afsøgning af viden om fænomener som for eksempel COVID-19. I det følgende vil jeg give et mere nede-fra-og-op perspektiv på måden, hvorpå konspirationsteorier anvendes til at skabe mening i tilværelsen. Dette vil jeg gøre gennem en case fra min egen COVID-19 forskning til at belyse, hvordan konspirationsteorier i Danmark kan bidrage til at skabe rammeforståelse for og kritik af den nuværende COVID-19 situation.

Konspiration er ikke kun en teori, men en bevægelse

Som led i forskningsprojektet HOPE (<https://hope-project.dk>) undersøger jeg modkulturer i Danmark, som forholder sig skeptisk overfor måden, COVID-19 pandemien håndteres og forstås i den danske offentlighed. Disse er grupper, der ikke nødvendigvis følger de retningslinjer, som er udstukket fra regeringen, og som ej heller betragter COVID-19 som en krise, men snarere en mulighed for at gentænke måden, vi organiserer os som samfund og ikke mindst måden, hvorpå vores demokrati fungerer.

Et af de steder, hvor regeringens krisehåndtering ikke tages for pålydende, er Stjernepaladset, et levested lidt uden for Silkeborg i Jylland. Stjernepaladset var indtil for tre år siden et tidligere kloster, hvor det blev købt og

omdannet til et inspirationscenter for åndelig udvikling. Det blev nu et sted, hvor man kunne leje sig ind i bygningerne og afholde kurser og workshops med henblik på bæredygtig udvikling af ånd og miljø.

COVID-19 pandemien og nedlukningen af Danmark satte en brat stopper for disse aktiviteter, men på Stjernepaladset var man allerede i efteråret 2019 begyndt at tale om en radikal omstrukturering af stedet. I stedet for at være et sted, der var afhængigt af kursusvirksomhed og eksterne lejemaal af forskellige behandlingsformer, ønskede man at bygge et bæredygtigt sam-

Covid-19 Demonstrations poster d. 5. juni i København. Kilde: ooc.one (organisationen for oplysning om corona).

fund, som kunne være selvforsynende. Der bor lige nu fast 30 mennesker på Stjernepaladset, hvoraf mange er kommet til under COVID-19 pandemien i søgen efter et corona-restriktionsfrit fællesskab, hvor de kan få lov til at praktisere spiritualitet og genopbygge, hvad de ser som et forfejlet dansk demokrati og et *ånds-svagt* samfund, i den mest bogstavelige forstand.

COVID-19 krisen kom derfor i første omgang som en kærkommen mulighed for at starte et helt nyt samfund, og fremfor en krise blev pandemien betragtet som en gave i form af et forandringspotentiale, ikke bare for Stjernepaladset, men for samfundet i sin helhed. Ifølge beboerne på Stjernepaladset var pandemien et tegn på den åndelige armod, som herskede i befolkningen, og på Stjernepaladset så man det som symptom på et samfund ude af balance med sig selv.

Denne forståelse af krisens iboende forandringspotentiale bevirkede, at ejeren af Stjernepaladset omlagde organisationen. Det betød, at man opsagde eksterne lejemaal og opsagde bestyrelsen, da disse blev set som elementer fra den gamle verden, som ikke længere kunne have en plads i det samfund, der skulle bygges og være inspiration for resten af landet i den forestående omstilling efter COVID-19 krisen. Som Flemming, en af Stjernepaladsets beboere, udtrykker det: "Historien om det danske demokrati er sået i jorden her. Stedet er arnested for det danske demokrati. Det er her energien kommer fra, og corona-krisen er en genåbning af den demokratiske proces". Flemming refererer til de første folkemøder, for 180 år siden på Himmelsbjerg, et par kilometer fra væk fra Stjernepaladset, som førte til Grundloven i 1849.

Denne historiske forståelse af Stjernepaladset som arnested for en ny demokratiforståelse blev gjort klart under et møde med lederne fra Stjernepaladset, som jeg deltog i, i starten af april. Gentænkningen af samfundets indretning var ikke længere blot et spørgsmål for de få på Stjernepaladset, men noget der involverede alle, ikke kun i Danmark, men hele verden.

Med det nuværende samfundskollaps vil det blive Stjernepaladsets opgave at bygge et nyt af asken, og stedet skal fungere som eksempel for resten af befolkningen på det nye demokrati og samfund.

Mens vi sidder til mødet og taler om, hvordan COVID-19 har gjort fællesskabet langt stærkere på Stjernepaladset, og hvordan omstillingen af samfundet er accelereret under pandemien, falder snakken på regeringens håndtering af krisen og eksperternes manglende viden om pandemien. Emnet blusser op, da en af beboerne italesætter, at de skal være påpasselige med, hvordan de udtaler sig, fordi de potentielt kan blive retsforfulgt. Kommentaren får straks folk omkring bordet til at spørge, hvor vedkommende har den information fra, og snart sidder alle omkring bordet begravet i deres telefoner for at finde svar på, hvorvidt de kan blive retsforfulgt, hvis de udtaler sig til mig på måder, der går imod sundhedsmyndighedernes retningslinjer.

Mens folk sidder med deres telefoner, diskuteres der løbende, hvad der kan betragtes som misinformation og fake news. En er faldet over en blog, mens en anden har søgt svar på retsinformation.dk. Rundt om bordet er alle enige om, at der pga. coronavirussen er for mange tvivlsomme teorier i omløb, og det er vigtigt at forholde sig kritisk til den information, der bliver lagt ud på de sociale medier. Samtidig er det også vigtigt at orientere sig, fordi de oplever, der er en generel mangel på transparens med de hastelove, regeringen har vedtaget i de første uger af Danmarks nedlukning.

Efter lidt tid er der en, som har fundet et indlæg af Per Brændgaard, en ernæringseksperter og krammeterapeut fra København, som skriver om muligheden for at blive dømt for at sprede misinformation om COVID-19. Alle omkring bordet kender til Per Brændgaard og mener, at det er fuldstændig ude af proportioner med virkeligheden og på kant med Grundlo-

Statsminister Mette Frederiksen portrætteret som Stalin. Kilde: forfatterens gengivelse af billede fra corona-protest blog.

vens bestemmelser for ytringsfriheden, at denne lov er trådt i kraft. På retsinformation.dk finder vi en ny hastelov (L157), der gør det muligt at lukke hjemmesider samt idømme bøder og fængselsstraffe til personer, som kommunikerer information om COVID-19, der ikke stemmer overens med de officielle udmeldinger fra myndighederne. Da loven bliver læst op, er der flere omkring bordet, der udbryder, at de ikke længere kender det land, de lever i, og at denne hastelov er et direkte angreb på ytringsfriheden og brud på grundloven. Flemming, som sidder med til mødet, udbryder: “Der kan du bare se, Malthe, vi lever ikke længere i et demokrati, men et totalitært styre i forklædning!”. Henrik, som sidder for bordenden svarer: “Ja, det her er en skræmmekampagne for at holde befolkningen i frygt. Det er tydeligt, at regeringen har en helt anden agenda end folkets sundhed, når de indfører den form for censur”. Pia, som er psykolog og healer, sukker og siger, at hun ikke længere offentligt tør vejlede sine klienter om visse vitaminer, der er gode mod smitten, hvis denne lov rent faktisk eksisterer.

Pia og beboerne på Stjernepaladset er ikke de eneste, der oplever regeringens håndtering af krisen som et personligt angreb på deres åndelige praksis og deres levebrød. I samme uge i april mødes jeg med Liva, en ung healer og shaman fra Århus, som er en del af Stjernepaladsets sociale netværk, og som under COVID-19 pandemien har vejledt flere i gruppen for spirituelle unge i Århus om, hvilken information de skal forholde sig til. Liva stiller sig dybt skeptisk overfor de hastelove, som regeringen har implementeret i kampen mod COVID-19. Da jeg spørger hende om, hvad er det for nogle redskaber, hun bruger til at holde styr på al den information, der er om COVID-19 og de mange konspirationsteorier, som kommer fra hendes netværk, svarer hun, at hun har en personlig liste over folk, som hun stoler på, fordi de har vist sig at være lødige, og de undersøger tingene grundigt. Efter lidt tid tilføjer hun:

“Og så stoler jeg også på mine guider, for hvis jeg ikke kan stole på dem, hvem i alverden kan jeg så stole på. Altså de er de mest højfrekvente væsener, jeg har adgang til, og det går ikke engang igennem andre kanaler end mig selv, så hvis jeg stoler på mig selv, kan jeg stole på guiderne”. Liva griner, hvorefter hun fortsætter: “Men det der med at stole på mig selv, der er min største anke, det der med, at jeg skal kunne være centeret, altså kunne være i balance med mig selv, inden jeg gør det. Ellers kan jeg ikke gøre det ordentligt, men ja, det har jeg så fundet ud af, at det kan jeg godt være, selv om det er en lidt presset situation lige nu, hvor så mange spørger mig om råd til, hvordan de skal forholde sig til COVID-19 pandemien”

For Liva er guiderne et spirituelt medie, hun kan tage i brug for at få filtreret den store mængde af misinformation, hun føler, hun får fra sociale medier og mere etablerede medier som Danmarks Radio. Via sine evner som shaman har hun hjulpet flere spirituelt orienterede mennesker til at søge lyset og øge deres frekvens under Covid-19 fremfor at blive opslugt af det, hun kalder mørket, der består af falske nyheder, vrede og sorg.

Da jeg spørger hende hvordan hun adskiller falske nyheder fra sande nyheder svarer hun:

“medierne! dem stoler jeg på i meget begrænset omfang, fordi der er så mange tilfælde, hvor man ikke kan stole på dem. Så selv hvis det er i nogle almindeligt anerkendte medier, så vil jeg forholde mig kritisk til det. Om ikke andet, kan man tage det som et udtryk for, hvad folk tror, der foregår, og det er jo også godt at vide. Så jeg er nødt til i et eller andet omfang at vide, hvad der sker i nyhederne, fordi det er det, folk agerer ud fra, og de skal nok også rigtig nok sige, hvad regeringen har besluttet. Så det er kunsten at være orienteret, omkring om reglerne har ændret sig? Hvad må jeg? Hvad må jeg ikke? Så jeg tager det i visse mål, men tager det også med et gran salt, fordi jeg opfatter det som propaganda. Og så er der alle

konspirationsteoriene om, hvad der foregår, og der er mange forskellige narrativer, som ligesom giver mening inden for deres egen boble, men ligesom ikke taler sammen. Nogle taler sammen, og der synes jeg også, det er interessant at høre deres bud, og noget af det tror jeg på, meget af det tror jeg ikke på, men altså med det meste af det ved jeg ikke, hvad jeg skal tro . . . og der kan jeg kun holde til at lytte til lidt af det, men ikke alt for meget, for det kan blive for dystert, og når jeg kan mærke, nu falder min egen frekvens, så stopper jeg med at lytte, og det er det samme med medierne, og der ved jeg, at jo mere af det jo værre, så der holder jeg mig til en lille dosis, kun det allermost nødvendige”.

Hvad Liva og beboerne på Stjernepaladset udtrykker, synes at afspejle ideen om konspirationsteorier som en genetablering af en tabt virkelighed i en tid med stor usikkerhed, og hvor en mangel på transparens synes at bane vejen for et utal af forklaringsmodeller. Socialvidenskaben ser ofte konspirationsteorier som udtryk for en søgen efter mening, hvor der ikke er nogen at finde og grundlæggende som et fænomen, der beror på empirisk fejltagelse. I forhold hertil kan beboernes bestræbelser måske snarere ses som et forsøg på at skabe mening i det mylder af information om COVID-19, der lige nu fylder ikke bare på de sociale medier, men også i regeringens hastelovgivning.

Mere end et forsøg på at skabe formfuldendte meta-teorier om, hvad der driver regeringens lovforslag, kan Livas fortolkning forstås som en kritisk undersøgelse af det, som ligger til grund for regeringens håndtering af COVID-19 pandemien. En undersøgelse, der i udgangspunktet ikke udelukker forskellige former for information og vidensregimer, hvor andre medier end de sociale er kanaler for vidensindsamling og ræsonnementer. Uanset medie analyseres konspirationsteorier og regeringens politik med den samme form for skepsis og kritik. Som beboerne på Stjernepaladset gør opmærksom på, oplever de hastelovgivningen som et direkte angreb mod det, de betragter som deres ytringsfrihed. I det omfang staten ikke forsvare deres grundlovs-sikrede rettigheder, forholder de sig derfor skeptiske overfor de statslige indgreb, COVID-19 krisen har ført med sig.

Konspirationen mod det ånds-svage samfund

På Stjernepaladset skelner man mellem det ånds-svage og oplyste. Regeringens håndtering af COVID-19 falder ind under det første sammen med et samfund, der blindt følger dens adfærdsregulering pga. frygten for en usynlig fjende, vi ikke ved nok om. I beboernes optik har de ånds-svage sejret over de oplyste, og deres opgave er at forandre det forhold, så de oplyste og den kritiske tænkning sætter dagsordenen for den demokratiske proces.

“Slavebind”, lavet i protest mod maske påbuddet i Århus. Foto: forfatteren.

Stjernepaladsets beboere kan siges at udtrykke en form for modbevægelse, der ønsker at forandre den eksisterende orden. En modbevægelse, der i praksis beror på en kritisk oplysning og stillingtagen overfor myndighederne. I det øjeblik de føler, de mangler svar, undersøger de, hvad der ligger til grund, ved at søge information og tjekke de fakta de har til rådighed. Fremfor ukritisk at følge statens regler for nedlukning nægter de, at man ureflekteret skal give myndighederne en myndighedsposition, som der ikke kan stilles spørgsmålstegn ved.

Det konspiratoriske plot er på den måde forskudt til i højere grad at handle om en undergravning af samfundets mangel på oplysning fremfor meta-narrativer om konspirerende politikere og verdensledere.

Forståelsen af konspirationsteorier som selvbekræftende og lukkede meningskabende sandheder om, hvorfor og hvem der har gavn af COVID-19 pandemien, bliver på Stjernepaladset suppleret med en konspiratorisk tænkning. Denne strategi kan siges at presse eksisterende udsagn og sandheder, der eksisterer om COVID-19 så langt, at det sætter helt nye mulighedsbetingelser for sammenhænge i verden.

Stjernepaladsets konspiration mod det danske demokrati og ånds-svagheden ‘følges’ ved at sammenstille regeringens argumenter for hastelove med konspirationsteorier om 5G netværk og nano-chip vacciner på en sådan måde, at disse fænomeners begreber og indhold blandes sammen i en kritisk vurdering af deres berettigelse for et oplyst samfund. Sandheden om COVID-19 pandemien holdes på denne måde hele tiden åben for fortolkning og kritisk granskning.

De teorier om COVID-19, som jeg blev præsenteret for på mit feltarbejde i forskellige levesteder er ikke komplette eller entydige, men beror på en udtalt tvivl om, hvilke former for viden under COVID-19 krisen, der er sande.

En tvivl, som umiddelbart synes svær at dække ind med analytiske forklaringsmodeller, der ikke betragter den konspirationsteoretiske praksis som andet end refleksion på den tiltagende ugenomsigtighed, som moderniteten producerer på et globalt plan.

På Stjernepaladset fordrer denne form for tvivl en evig afsøgning af de sandheder, man præsenteres for – en position, man på Stjernepaladset betegner som den enkeltes søgen efter oplysning, med individuelt ansvar for kritisk at frisætte sig fra, hvad de betragter som samfundets dogmatiske åndssvaghed.

Den søgen efter sandhed, som konspirationsteorier medierer på Stjernepaladset, er således født af tvivl og skepsis om, hvordan fænomener som COVID-19 krisen hænger sammen, og hvilke systemer vi har til at forvalte det.

Sandheden og hvor man finder den og hvem, der bør levere den

I Danmark er hele debatten om konspirationsteorier og deres indvirkning på vores forståelse af den krise, vi aktuelt oplever, heller ikke gået stille hen. Konspirationsteorier bliver ofte udstillet som uvidenskabelige og brugt som humoristiske indslag om folks patologiske frygt eller paranoia overfor omverdenen baseret på manglende realitetssans. I flere kronikker er det blevet fremhævet, at konspirationsteorier er direkte misinformerende for den offentlige oplysning og debat. Som David Budtz, professor ved Aalborg Universitet, skriver i *Politiken*, skal menigmand lade videnskaben og eksperterne om at analysere COVID-19 pandemien og ellers have tillid til systemet.

Hvad Budtz og andre fra den videnskabelige verden gør opmærksom på – og rettelig – er, at videnskaben har metoder og en analytisk tilgang til viden, der kritisk undersøger pandemiens præmisser for at kunne bekæmpe den. Misinformation har aldrig befordret forståelsen af sammenhænge, men selve ordet misinformation bringer også et spørgsmål på bordet: hvad kan vi betegne som misinformation i en tid med så mange ubekendte?

På Stjernepaladset forholder man sig kritisk til regeringens håndtering af krisen, fordi de ikke føler, at politikernes beslutninger hviler på gennemsigtighed. Mette Frederiksens nedlukning af Danmark med henvisning til myndighedernes bestemmelser fik beboerne på Stjernepaladset til at spørge “hvilke myndigheder?”. Det igangsatte en undersøgelse af, hvad sundhedsmyndighederne præcist havde vurderet COVID-19 krisen til at være.

Modsat hvad Budtz måtte mene om den form for videnskabelig praksis, beror den på en refleksion over, hvad det er for en viden, vi får præsenteret fra myndighederne og regeringen, og stiller et helt generelt spørgsmål om måden, hvorpå vi som samfund og enkeltpersoner skal forholde os til

en krisesituation som den, vi står i. Det er en undersøgelse, der ikke udelukker forklaringsmodeller, som vi ellers forstår som konspirationsteori, men som kritisk forholder sig til den viden, der er til rådighed, og som holder døren åben for ikke-regeringsgivne forklaringer på COVID-19 pandemien og dens konsekvenser for demokratiet.

Pointen her er, at beboerne på Stjernepaladset ikke blot finder svar på COVID-19 krisen i konspirationsteorier, der tilbyder klare svar på COVID-19's oprindelse og dens mulige konspirerende bagmænd. Men tillige tolker de og søger kritisk efter sprækker i den udlægning, regeringen har givet for nedlukningen af Danmark, i et forsøg på at synliggøre eksistensen af den ånds-svaghed, de iagttager i samfundet.

Hvor konspirationsteorier ofte bliver umyndiggjorte som misinformation og afskrevet som “sølvpapirshats-tænkning” og ulogisk tænkning, er der altså en fare for at afskrive for hastet den form for rationalitet og kritiske fornuft, som er på spil, idet videnskabsmænd som Budtz placerer denne form for tænkning som tilhørende et radikalt andet spektrum for meningskabelse og rationalitet, der ikke har en værdi for samfundet.

Konklusion

Som nævnt indledningsvis er de sociale medier fyldt med konspirationsteorier, som forsøger at give svar på COVID-19's spredning i verden. Disse forklaringsforsøg er til stor latter, hvis ikke irritation blandt eksperter og politikere. Men fremfor at afskrive disse teorier som blot irrationelle fantasier skabt af folk med sølvpapirshatten sikkert monteret, skal man måske anerkende, at visse af disse teorier beror på et kritisk oplysningsideal (om end til tider noget rabiat), der ræsonnerer over det system, vi lever i, og som prioriterer en søgen efter sandhed og frihed til at tænke selv fremfor at blive ledt igennem COVID-19 krisen af eksperter og politikere, som påberåber sig monopol på viden.

Hvad steder som Stjernepaladset gør opmærksom på, er, at der i konspirationsteorier også er et forsøg på myndiggørelse i en tid med stor usikkerhed. En myndighed, som viser sig når konspirationsteorien går fra at omhandle dem, der konspirerer, til at blive sin egen konspiration med det etablerede system. Det sidste afspejler et kritisk og tvivlende blik på måden, COVID-19 krisen håndteres af myndighederne, og som udfordrer politikernes forsøg på at etablere et forestillet fælleskabs-vi, der ukritisk og ureflekteret lader sig underlægge adfærdsmæssig kontrol uden først at have stillet spørgsmålstejn ved sådan et politisk indgreb. På Stjernepaladset sidder de fortsat og diskuterer, læser og ræsonnerer over al den viden, som kommer ind fra spirituelle og sociale medier, mens de konspirerer mod hastelove og det de betragter som et udemokratisk og åndsforladt samfund i håbet om at finde sprækker i den herskende viden om COVID-19, der vil kunne lede til et mere oplyst og kritisk tænkende samfund.